

Wyrok z dnia 6 kwietnia 2000 r.

III RN 148/99

Właściwość miejscowa organów gmin w zakresie zadań i kompetencji przekazanych im na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 listopada 1995 r. o zmianie zakresu działania niektórych miast oraz o miejskich strefach usług publicznych (Dz.U. Nr 141, poz. 692 ze zm. - obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 36, poz. 224 ze zm.) obejmowała wyłącznie obszar danej gminy, natomiast w stosunku do pozostałych obszarów zadania te i odpowiadające im kompetencje pozostawały nadal w zakresie właściwości miejscowej odpowiednich rejonowych organów rządowej administracji ogólnej (art. 4 ust. 3 tej ustawy).

Przewodniczący: SSN Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Walerian Sanetra, Andrzej Wasilewski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 6 kwietnia 2000 r. sprawy ze skargi Heleny W., Teresy S., Bernarda B. i Stanisława B. jako następców prawnych Anny B. na decyzję Wojewody K. z dnia 25 marca 1996 r. [...] w przedmiocie odmowy nadania własności nieruchomości rolnej, na skutek rewizji nadzwyczajnej Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego [...] od wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Szczecinie z dnia 20 stycznia 1999 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu-Ośrodkowi Zamiejscowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Anna B. pismem z dnia 24 kwietnia 1995 r. zwróciła się do Kierownika Urzędu Rejonowego w K. z wnioskiem o uznanie, iż jej mąż - Adolf B. stał się właścicielem działki o powierzchni 0,75 ha położonej w miejscowości Ś. (dawniej Z.) w gminie B. i figurującej w ewidencji gruntów prowadzonej przez Urząd Rejonowy w K. jako działka nr 1 w obrębie 81 Ś. W tym celu przedstawiła ona równocześnie kserokopie

stosownych dokumentów, a w szczególności: a) sporządzony w dniu 26 lipca 1946 r. w miejscowości K. (pow. K.) protokół zajęcia gospodarstwa ponemieckiego, z którego wynika, że na mocy zarządzenia Powiatowego Urzędu Ziemskiego Adolf B. z F. (woj. w.) objął gospodarstwo rolne o pow. 5 ha po Niemcu – S.G. we wsi Z.; b) wystawione przez Ministerstwo Administracji Publicznej – Państwowy Urząd Repatriacyjny Powiatowego Oddziału w K. zaświadczenie z dnia 20 grudnia 1946 r. potwierdzające fakt powierzenia Adolfowi B. tymczasowego zarządu gospodarstwa rolnego o pow. 5 ha we wsi Z. po Niemcu S.G.; oraz c) wystawioną w dniu 16 lutego 1951 r. przez sołtysa gminy K. kartę osobową Anny B., z której wynika, że w chwili wybuchu II wojny światowej oraz w czasie okupacji przebywała ona w miejscowości F. – gmina M. powiat P. w województwie w. i stamtąd przybyła ona do miejscowości Z. w gminie K. powiat K. Ponadto z wyjaśnień Anny B. wynika, że w 1949 r. 4,25 ha (z powyższego 5-ha gospodarstwa) przeznaczono pod zalesienie, a w 1954 r. – po śmierci męża Adolfa B. – przejęła ona i nadal prowadziła pozostałą część gospodarstwa – tzn. 0,75 ha, które jeszcze w 1950 r. zostało wykupione przez jej rodzinę od Urzędu Gminy K. Z treści wniosku wynikało, że Anna B. ubiegała się o stwierdzenie, że jej mąż – Adolf B. stał się właścicielem owego gospodarstwa jeszcze na podstawie przepisów dekretu z dnia 6 września 1951 r. o ochronie i uregulowaniu własności osadniczych gospodarstw chłopskich na obszarze Ziemi Odzyskanych (Dz.U. Nr 46, poz. 340 – powoływano nadal jako: dekret z 1951 r.). Kierownik Urzędu Rejonowego w K. decyzją z dnia 23 listopada 1995 r., wydaną na podstawie art. 5 dekretu z 1951 r., stwierdził „brak podstaw do uznania własności” Adolfa B. w stosunku do wymienionego gruntu. W tej sytuacji, w dniu 7 grudnia 1995 r. Anna B. zwróciła się do Urzędu Rejonowego w K. z wnioskiem o nadanie jej prawa własności na wymienionym gruncie „na zasadach aktualnie obowiązujących przepisów art. 2, 3, 5, 6 i art. 10 dekretu z dnia 6 września 1951 r. (Dz.U. RP Nr 46, poz. 340)”. Wniosek ten potraktowany został jako odwołanie od poprzednio wydanej decyzji odmownej z dnia 23 listopada 1995 r. i pismem z dnia 14 grudnia 1995 r. przekazany został do załatwienia do Urzędu Wojewódzkiego w K. Tymczasem w dniu 9 stycznia 1996 r. sporządzona została i dołączona do akt sprawy nie podpisana „Notatka służbowa” o następującej treści: „B. Bernard oświadczył, że wniosek Pani Anny B. (data wpływu do Rejonowego Urzędu w K. 7.12.1995 r.) nie jest odwołaniem od decyzji KUR w K. z dn. 23.11.1995 r. [...], lecz nowym wnioskiem o nadanie prawa własności gospodarstwa w obrębie Ś. (dawne Z.)”. Następnie, Kierownik Urzędu Rejonowego w K. decy-

zją z dnia 22 stycznia 1996 r., wydaną na podstawie art. 28 ust. 1 i ust. 2 dekretu z dnia 6 września 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziemi Zachodnich i byłego Wolnego Miasta Gdańska (Dz.U. Nr 49, poz. 279 ze zm. – powoływany nadal jako: dekret z 1946 r.) w związku z art. 5 pkt 5 lit. a ustawy z dnia 17 maja 1990 r. o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 34, poz. 198 ze zm. – powoływanej nadal jako: ustawa o podziale zadań i kompetencji), stwierdził „brak prawnych podstaw do nadania działki” i równocześnie wyjaśnił, dlaczego w założonej w 1964 r. ewidencji gruntów obręb Z. jako właściciel spornej nieruchomości gruntowej figuruje Skarb Państwa. W wyniku odwołania od tej decyzji, Wojewoda K. decyzją z dnia 25 marca 1996 r. utrzymał ją w mocy, stwierdzając, że wniosek Anny B. nie mógł zostać uwzględniony także z przyczyn określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o uporządkowaniu niektórych spraw związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 58, poz. 348 – powoływanej nadal jako: ustawa o uporządkowaniu niektórych spraw). W wyniku skargi na powyższą decyzję Wojewody K., Naczelny Sąd Administracyjny-Ośrodek Zamiejscowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 20 stycznia 1999 r. [...] stwierdził nieważność zaskarżonej decyzji Wojewody K. z dnia 25 marca 1996 r. oraz poprzedzającej ją decyzji Kierownika Urzędu Rejonowego w K. z dnia 22 stycznia 1996 r. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd stwierdził, że przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy doszło do naruszenia przepisów o właściwości rzeczowej i miejscowej (art. 156 § 1 pkt 1 KPA), bowiem decyzja Kierownika Urzędu Rejonowego w K. z dnia 22 stycznia 1996 r. została wydana z naruszeniem art. 4 ust. 1 w związku z art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 24 listopada 1995 r. o zmianie zakresu działania niektórych miast oraz o miejskich strefach usług publicznych (Dz.U. Nr 141, poz. 692 ze zm. - powoływanej nadal jako: ustawa o zmianie zakresu działania niektórych miast), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1996 r. i w której załączniku pod poz. 19 wymieniono także K. Oznacza to, w opinii Naczelnego Sądu Administracyjnego, że organem pierwszej instancji właściwym do wydania decyzji w niniejszej sprawie był Prezydent miasta K.

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego [...] wniósł rewizję nadzwyczajną od powyższego wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Szczecinie z dnia 20 stycznia 1999 r. [...], zarzucając rażące naruszenie: po pierwsze – art. 22 ust. 3 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym

(Dz.U. Nr 74, poz. 368 ze zm. – powoływanej nadal jako: ustawa o NSA) w związku z art. 156 § 1 pkt 1 KPA, wobec braku podstaw do zastosowania tego przepisu; po drugie – art. 21 § 1 pkt 1 KPA w związku z § 1 ust. 17 pkt 4 rozporządzenia Ministra – Szefa Urzędu Rady Ministrów z dnia 1 sierpnia 1990 r. w sprawie określenia siedzib i terytorialnego zasięgu działania urzędów rejonowych (Dz.U. Nr 54, poz. 316 – powoływanego nadal jako: rozporządzenie w sprawie określenia siedzib), wobec ustalenia, że Kierownik Urzędu Rejonowego w K. z dniem 31 grudnia 1995 r. przestał być organem właściwym do wydania w pierwszej instancji decyzji, która w niniejszej sprawie została utrzymana w mocy decyzją Wojewody K, następnie zaskarżoną do Naczelnego Sądu Administracyjnego; po trzecie – art. 4 ust. 1 ustawy o zmianie zakresu działania, wobec wadliwego przyjęcia, że z dniem 31 grudnia 1995 r. właściwe terenowe organy administracji rządowej utraciły kompetencje w sprawach dotyczących nieruchomości położonych poza granicami administracyjnymi miast wymienionych w załączniku do tej ustawy; po czwarte – art. 51 w związku z art. 22 ust. 3 ustawy o NSA oraz art. 156 § 1 pkt 2 i ewentualnie pkt 3 KPA, a to wobec nierozważenia relacji pomiędzy wnioskami Anny B. zawartymi w piśmie z dnia 24 kwietnia 1995 r. oraz w piśmie z dnia 7 grudnia 1995 r. i wydania przez Urząd Rejonowy w K. decyzji z dnia 23 listopada 1995 r. o braku podstaw do uznania, iż Adolf B. stał się właścicielem spornego gospodarstwa rolnego, a także wobec nieustalenia rzeczywistego znaczenia kolejnych wniosków Anny B. w kwestii uregulowania stanu prawnego nieruchomości rolnej pozostającej w posiadaniu jej rodziny po repatriacji z terenów wschodnich Rzeczypospolitej Polskiej na teren Ziemi Odzyskanych. W konsekwencji, w rewizji nadzwyczajnej zarzucono, że przy podejmowaniu kolejnych rozstrzygnięć w niniejszej sprawie nie dokonano niezbędnych ustaleń dotyczących materialnoprawnych oraz formalnoprawnych podstaw tych rozstrzygnięć. W uzasadnieniu rewizji nadzwyczajnej podniesiono w szczególności, że w rozpoznawanej sprawie: „organy administracji powinny ustalić, czy z dniem 7 września 1951 r. Adolf B., bądź Adolf i Anna B. [zwłaszcza w kontekście art. 17 dekretu z dnia 6 września 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziemi Odzyskanych oraz byłego Wolnego Miasta Gdańska (Dz.U. Nr 49, poz. 279 ze zm.) w związku z odesłaniem zawartym w art. 10 w.w. dekretu z dnia 6 września 1951 r.] stał (stali) się właścicielem (właścicielami) w.w. nieruchomości o pow. 0,75 ha we wsi Z. (obecnie: Ś.) w gminie K. (obecnie: B.) z mocy art. 2 ust. 1 i ust. 2 w.w. dekretu z dnia 6 września 1951 r., a poprzez art. 10 tego dekretu, także w związku z art. 14 ust. 1, art. 15 pkt 1, art. 17, art. 18 ust.

2 w.w. dekretu z dnia 6 września 1946 r., w sytuacji, gdy bezsporne jest, że w dniu 7 września 1951 r. owa nieruchomości stanowiła gospodarstwo rolne i była przedmiotem posiadania co najmniej ze strony Adolfa B., który przybył na Ziemię Odzyskane wraz z żoną Anną B. oraz dziećmi (...) i jako repatriant o praktycznym przygotowaniu do prowadzenia gospodarstwa rolnego w 1946 r. został wprowadzony w posiadanie gospodarstwa rolnego przez władze państwowe”. W rewizji nadzwyczajnej podniesiono także, że nie jest wykluczone, iż decyzja Kierownika Urzędu Rejonowego w K. z dnia 22 stycznia 1996 r. stanowiła powtórne rozstrzygnięcie w sprawie zakończonej już wcześniej ostateczną decyzją z dnia 23 listopada 1995 r. W tej sytuacji, w rewizji nadzwyczajnej wniesiono o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz przekazanie sprawy Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu-Ośrodkowi Zamiejscowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wedle przepisów ustawy o zmianie zakresu działania niektórych miast, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1996 r. (art. 32 tej ustawy), do właściwości organów gmin o statusie miasta, które wymienione zostały w załączniku do tej ustawy, przeszły „jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, zadania i odpowiadające im kompetencje należące dotychczas do rejonowych organów rządowej administracji ogólnej” (art. 4 ust. 1 w związku z art. 1 ustawy o zmianie zakresu działania niektórych miast). Równocześnie, zgodnie z dyspozycją art. 4 ust. 3 ustawy o zmianie zakresu działania niektórych miast, właściwość miejscowa organów gmin w zakresie zadań i kompetencji przekazanych im na podstawie art. 4 ust. 1 tej ustawy obejmowała wyłącznie obszar danej gminy, natomiast w stosunku do pozostałych obszarów zadania te i odpowiadające im kompetencje pozostawały nadal w zakresie właściwości miejscowej odpowiednich rejonowych organów rządowej administracji ogólnej. Oznaczało to, że miasto K., które wymienione zostało pod poz. 19 załącznika do ustawy o zmianie zakresu działania niektórych miast, z dniem 1 stycznia 1996 r. przejęło, jako zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, zadania i odpowiadające im kompetencje należące dotychczas do rejonowych organów rządowej administracji ogólnej, w tym także wynikające z art. 5 dekretu z 1951 r. zadania i kompetencje w zakresie poświadczania nabycia prawa własności gospodarstwa rolnego w formie aktu nadania (art. 5 pkt 5 lit. a ustawy o podziale zadań i kompetencji),

ale wyłącznie w odniesieniu do nieruchomości położonych w granicach właściwości miasta K. (art. 4 ust. 3 w związku z art. 4 ust. 1 ustawy o zmianie zakresu działania niektórych miast). Natomiast zadania i kompetencje dotyczące poświadczania nabywania gospodarstwa rolnego w formie aktu nadania w odniesieniu do nieruchomości położonych poza granicami miasta K. pozostawały nadal w zakresie właściwości miejscowej działających dotychczas rejonowych organów rządowej administracji ogólnej (art. 4 ust. 3 ustawy o zmianie zakresu działania niektórych miast), co w kontekście rozpoznawanej sprawy oznaczało, że w wypadku nieruchomości rolnej położonej na terenie gminy B., właściwym dla dokonania stosownego poświadczenia własności gospodarstwa rolnego na podstawie art. 5 dekretu z 1951 r. w 1996 r. był nadal Kierownik Urzędu Rejonowego w K. (§ 1 ust. 17 pkt 4 rozporządzenia w sprawie określenia siedzib). W tej sytuacji zasadny okazał się podniesiony w rewizji nadzwyczajnej od powyższego wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego-Ośrodka Zamiejscowego w Szczecinie z dnia 20 stycznia 1999 r. [...] zarzut rażącego naruszenia prawa, wobec stwierdzenia przez Naczelną Sąd Administracyjny nieważności zaskarżonej decyzji Wojewody K. z dnia 25 marca 1996 r. oraz poprzedzającej ją decyzji Kierownika Urzędu Rejonowego w K. z dnia 22 stycznia 1996 r. na podstawie art. 156 § 1 pkt 1 KPA, pomimo że decyzje te wydane zostały bez naruszenia obowiązujących w chwili ich wydawania przepisów o właściwości.

Biorąc powyższe pod uwagę oraz zważywszy, że w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w niniejszej sprawie nie zostały rozpoznane zarzuty merytoryczne podniesione w skardze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 236 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483) oraz art. 393¹³ § 1 KPC w związku art. 10 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz. 189 ze zm.) orzekł jak w sentencji.

=====